

„Vigyázzatok magatokra! Vigyázzunk egymásra!”

E-mail-formulák járvány idején

Dr. habil. Domonkosi Ágnes¹

Dr. Ludányi Zsófia^{1,2}

¹Eszterházy Károly Egyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Eger

²MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest

JÁRVÁNY ÉS NYELVHASZNÁLAT

A 2020 elején kirobbanó koronavírus-világjárvány az élet minden területén gyors és látványos változásokat hozott. Miként a társadalmi változások általában, a COVID19 terjedése és annak társadalmi következményei is hatással vannak a nyelvhasználatra. Az egyik legfeltűnőbb módosulás a szókészlet alakulása: hétköznapi életünk új jelenségeinek megnevezései ugyanolyan pillanatok alatt váltak elterjedté, mint ahogy az életünk átalakult. Olyan sajátos járványügyi szakkifejezések váltak közkeletűvé, mint például a *közösségi* (vagy szó szerinti fordítással) *társas távolságtartás* (*social distancing*), a *nyájjimmunitás* vagy a *járványgörbe laposítása*. Emellett számos új, kreatív szóalkotás is megjelent, mint például *karanténkoncert*, *e-locsolás*, illetve új jelentésben váltak gyakoribbá egyes kifejezések, mint *zoomol* ‘a Zoom programmal videókonferencián vesz részt’ (Veszelszki 2020). A helyzet nehézségei ellenére, vagy éppen azok feloldására ezekben a neologizmusokban, azaz újszerű nyelvi elemekben erőteljesen érvényesül a játékosság, ahogyan a *karant-ének* szóösszerántásának példája, vagy a *zumálni* szóalaknak a *dumálni* és *zoomolni* szavakat vegyítő megoldása mutatja.

A kutatás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült (D. Á.)

AZ ÍRÁSBELI NYELVI KAPCSOLATTARTÁS GYAKORLATAI

A szókészlet mellett a nyelvi viselkedésben, illetve a nyelvi kapcsolattartásban is hirtelen változások figyelhetők meg, hiszen a köszönések, üdvözlések használata is mindig érzékenyen reagál a társadalmi változásokra.

Napjaink levelezési, e-mailezési gyakorlatait vizsgáló kutatásunk részeként azt elemeztük, hogy miképpen mutatkozik meg a járványhelyzet az elektronikus levelezés jókívánságaiban, a levelek elkészítő részében, záróformuláiban. Az összegyűjtött e-mailek nyelvi sajátosságainak elemzése ugyanis azt mutatja, hogy a járvánnyal összefüggésbe hozható, az egészségi állapotról utaló elemek a magyar levelekben leginkább a záró részben szerepelnek. Az angol nyelvű e-mailezési gyakorlatot tekintve ezzel szemben azt figyelték meg, hogy a járványhelyzetre való utalások a levélkezdetben, a közlések megnyitásban is hangsúlyos szerepet kapnak (vö. Malone Kircher 2020).

A magyar nyelvű e-mailezés nyelvi sajátosságait feltáró nyelvészeti kutatások rámutattak, hogy az üzenetek végén, a lezárást megelőzően igen gyakorinak számítanak a jókívánságok, amelyeknek sokszor aktualizáló szerepük is van, az adott napszakra, a feltételezett közös helyzetre utalnak (pl. *További szép napot/estét kívánok!*). Az aktuális közlési szituáció megjelenítésének szándéka miatt az e-mailek záró részében a szokásos, hagyományos elkészítések és jókívánságot kifejező

állandósult szókapcsolatok mellett számos egyedi, újszerű kifejezés is előfordul, pl.: *a megmaradt nyári napokhoz kellemes időtöltést, sikeres tanévkezdést kívánok* (Domonkosi–Ludányi 2019). Nem meglepő hát, hogy a koronavírus által teremtett sajátos helyzetre utaló elemek is itt jelennek meg a legnagyobb számban.

TÁRSAS TÁVOLSÁG:

TÉRBELI TÁVOLODÁS – NYELVI KÖZELEDÉS

A járvány kitörése és a hozzá kapcsolódó intézkedések bevezetése után az e-mailek záró részében, amely tehát általában is az adott helyzethez igazodik, több új jelenséget, változási irányt figyeltünk meg. Egyrészt számos új formula, a körülményekre utaló kívánság jelent meg, másrészt a személyességre, az odafigyelés kifejezésére törekvő levélzáratok hangsúlyosabbá váltak, még a hivatalos, üzleti jellegű levelezésekben is, és összességében gyakoribbak lettek a közelséget hangsúlyozó megnyilatkozások.

A társadalmi távolságtartás tehát nyelvi eszközök révén ellenpontozódik. Azaz sajátos paradoxonként a társas távolságtartás a térbeli távolságra korlátozódik, a társadalmi távolság pedig több területen inkább csökken, a nyelvi tevékenységben erőteljes társas közelítés, a szolidaritás érvényesülése érzékelhető.

Az újonnan terjedő, az egészségügyi állapotra, a járvány elkerülésére utaló formulákban kiemelt szerepet kap néhány szlogenszerűen használt kifejezés (pl. *Vigyázzatok magatokra!*) is, azonban számos egyéni változat, a levelezőpartnerek viszonyát, szerepeit is jelző variáció is előfordul.

A NYELVI KÖZELÍTÉS VÁLTOZATAI

A LEVÉLZÁRLATBAN

Adataink alapján a címzett egészségére utaló levélzáratok a viszonytípusok sokféleségétől függetlenül érvényesülnek, a baráti, bizalmas kapcsolatoktól kezdve a munkakapcsolatokon át a hivatalos levelezésig, sőt az üzleti célú, reklámszerű küldeményekig átszövik a levelezés gyakorlatát. A különböző kapcsolatok a kívánságok tipikus, ismétlődő mozzanatai mellett nagy változatosságot, egyéni megvalósulások sokaságát mutatják.

A korábban is személyes jellegű, baráti levelezésekben fontossá válik az egészségre való utalás, például:

Remélem, jól vagytok!
A legjobbakat kívánva,
Gábor

Nagyon vigyázz magadra és
a családdodra!
Kati

A kevésbé szoros, munkakapcsolatra korlátozódó viszonyokban is érzékelhetővé válnak a nyelvi odafigyelés, közelítés stratégiái:

Remélem, hogy jól vagy és
biztonságban.
Vigyázz nagyon Magadra!
Köszönettel és üdvözlettel,
Márta

A személyes ismeretséget nélkülöző, munkaszervezési kérdést tárgyaló, pár soros levelek végén is szerepel az egészséggel kapcsolatos záróformula: *Jó egészséget kívánok!*

A formális, a vezetői pozícióra utaló megszólításokat tartalmazó, munkahelyi körlevélben is szerepet kapnak hasonló, közelítő jellegű jókívánságok: *További jó egészséget kívánok!*

Az üzleti jellegű, reklámcélú levelek végéről sem maradhatnak el a hasonló jókívánságok:

Mindenki vigyázzon magára, és
jó egészséget kívánunk:
A MyHeritage csapat

Mindenkinek kitartást és
a legjobb egészséget kívánjuk!
Csete Mónika és az Emilla Csapata

Az érzelmi töltet erősítését mutatja az is, hogy ezek a kifejezések, a helyzetet értékelő, körülíró elemek sokszor halmozódnak, akár rövidebb, kifejtetlenebb levelekben is terjedelmes lezáró egységet alkotva, ahogyan a következő, egy fejlesztőpedagógus által a szülőknek írt levélben tapasztalható. Az idézett levélben az egyes kívánságok új sorba szedve, sorkihagyással szerepel-

nek, az írásképpel is hozzájárulva a levél záró részének hangsúlyosságához:

Mindenkinek jó egészséget kívánok!
Vigyázzatok magatokra és egymásra!
Remélem mihamarabb visszaáll
a rend! Jó hétvégét kívánok
Mindenkinek!

A TIPIKUS FORMULÁKTÓL AZ EGYÉNI VARIÁCIÓKIG

A járvány miatti aggodalmat, törődést, odafigyelést jelző levélzáratok egyrészt formulaszerűek, állandó mozzanatokat is tartalmaznak, másrészt számos egyéni, az érzelmi színezet fokozását, vagy – az üzleti, reklámcélú levelekben – a figyelemfelkeltést szolgáló speciális variációjuk is előfordul.

A gyűjtött anyag elemzése alapján tipikus elemnek számítanak a *vigyáz valakire* igei szerkezet különböző felszólító módú alakjai (*Vigyázzunk egymásra! Vigyázz magadra!*), illetve az *egészség*, olykor a *kitartás* főneveknek a jókívánság beszédaktusába ágyazott előfordulásai (*Mindenkinek jó egészséget és kitartást kívánunk!*).

Ezek az állandó elemek általában a konkrét szituációra, a viszony jellegére utaló részekkel egészülnek ki. Nagyon frappánsak és találóak azok a megoldások, amikor az aggodalom, a gondoskodás mozzanatát egy-egy cég, szolgáltató a saját tevékenységének szemszögéből mutatja be.

Bizalmas stílusértékű, egyértelműen közelítő nyelvi eszköz az *Ölelések* formula az alábbi levélzárlatban:

Vigyázz magatokra és jó bábozást és bábkészítést kívánok Neked!
Ölelések és #maradjotthon

Az egyéni megoldások között olyan variációkkal is találkozunk, amelyekben a jelenlegi helyzet új jelentésekkel gazdagít korábbi formulákat. A tipikusan az újravetési üdvözlésekben megjelenő jókívánság értelmeződik újra a következő üzenetben:

Egészségben gazdag,
békés húsvétot kívánok!

Kreatív, egyéni megoldást alkalmaz egy távfelügyelettel foglalkozó cég hírlevele, amely a tevékenységi köréhez, a vagyonvédelemhez kapcsolta a *vigyázzunk egymásra* szlogent.

Tevékenységünkéből adódóan mindig azt hangsúlyozzuk, hogy vigyázzunk értékeinkre, de ezt a levelet semmi mással nem szeretnénk zárni, mint azzal, hogy:
Vigyázzunk egymásra!

Hasonlóan üzleti cél érdekében íródott, a marketingstratégia részeként érvényesül a következő levélzárlat, amelyben a járványhelyzetben elvárt viselkedésre való figyelmeztetés – a szokásos felszólítás helyett – a cég segítő szándékának kifejezésébe épül be:

Szeretnénk segíteni, hogy könnyebb legyen vigyázni szeretteidre és magadra is.

JELMONDATOK ÉS HASHTAGEK A LEVÉLZÁRLATBAN

A járvány időszakában különös jelentőségre tettek szert az egyébként tipikusan politikai és üzleti célú közlésekre jellemző, összegző célú, formulaszerű, könnyen megjegyezhető jelmondatok, szlogenek, amelyek akár önálló szöveggként is érvényesülhetnek. A televízióban, rádióban, interneten terjedő, a járványhelyzettel kapcsolatos szlogenek az e-mailek záró részében is gyakran megjelennek: *Maradj otthon!; A vírus nem győzhet!* Egy étel-házhozszállítással foglalkozó, az egészségügyi dolgozóknak térítésmentes menüt kiszállító cég hírlevelének záróformulájában az alábbi, reklámcélokat szolgáló, egyedi szlogen olvasható:

Segítsünk egymáson, mert a HŐSÖK köztünk élnek!

Ehhez hasonló funkcióban jelennek meg a levélzáratokban a # jellel kezdődő, eredetileg a közösségi oldalakon használt címkék, az ún. hashtagek. Netnyelvészeti kutatások szerint a hashtagek viszonylagos állandóságuk és használatuk gyakorisága miatt az ún.

állandósult szókapcsolatokhoz, frazeologizmusokhoz állnak közel (Veszelszki 2016), így a szlogenekhez hasonló szerepet töltenek be a levélzáratokban is: *Ölelések és #maradjotthon!*

LEVELEZÉSI GYAKORLATOK – TÁRSAS VISZONYOK

Az írásbeli kapcsolattartási gyakorlatokat a járvány és annak társas következményei átalakították, minden nyelvhasználati szintéren a szolidaritás nyelvi kifejezésének, az aggodalom, a törődés beszédaktusainak szerepnyerése irányába mozdítva el működésüket. A pandémia hosszú távú hatásai, lecsendesülésének időpontja még megjósolhatatlan. A nyelvhasználatra gyakorolt hatásokat tekintve kérdéses az is, hogy meddig lesznek ennyire erőteljes szerepűek az egészségünk miatt aggódó jókívánságok, illetve hogy a szolidári-

sabb, közelítőbb hangnemből megmarad-e valami a levelezési gyakorlatokban a járvány elmúltával is. ■

IRODALOM

1. Domonkosi Ágnes – Ludányi Zsófia 2019. „További szép estét, tanárnó!” A nyelvi kapcsolattartás változásai a hallgató-oktató levelezés tükrében. In: H. Tomesz Tímea (szerk.): Generációs kérdések a kommunikációs készségfejlesztésben. Hungarovox Kiadó. Budapest. 73-89.
2. Madison Malone Kircher 2020. Email Coroniquette: What 'I Hope You're Doing Well' Really Means. Vulture, 2020. április 1. <https://www.vulture.com/2020/04/why-were-all-emailing-be-well-and-stay-safe.html>
3. Veszelszki Ágnes 2016. A hashtag mint új frazeologizmus. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): A nyelvi pragmatika kérdései szinkrón és diakrón megközelítésben. Modern Filológiai Társaság – Tinta Könyvkiadó. Budapest. 147-158.
4. Veszelszki Ágnes 2020. Kórleányomat és korleányomat – új szavakkal kifejezve. E-nyelv.hu. <http://e-nyelvmagazin.hu/2020/04/16/korleányomat-es-korleányomat-uj-szavakkal-kifejezve/>